

RÖMER

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

10 май 2011 година*

По дело C-147/08

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Arbeitsgericht Hamburg (Германия) с актове от 4 април 2008 г. и 23 януари 2009 г., постъпили в Съда на 10 април 2008 г. и на 28 януари 2009 г., в рамките на производство по дело

Jürgen Römer

срещу

Freie und Hansestadt Hamburg,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н A. Tizzano, г-н J. N. Cunha Rodrigues, г-н K. Lenaerts, г-н J.-C. Bonichot, г-н Ал. Арабаджиев, г-н D. Šváby (докладчик), председатели на състави, г-н E. Juhász, г-н G. Arestis, г-н A. Borg Barthet и г-н T. von Danwitz, съдии,

* Език на производството: немски.

генерален адвокат: г-н N. Jääskinen,
секретар: г-н A. Calot Escobar,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Römer, от адв. H. Graupner, Rechtsanwalt,
- за Freie und Hansestadt Hamburg, от г-н Härtel, в качеството на представител,
- за Комисията на Европейските общности, от г-н V. Kreuzschatz и г-н J. Enegren, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 15 юли 2010 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, стр. 16; Специално

издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7), както и на основните принципи на правото на Съюза и на член 141 ЕО (на който понастоящем съответства член 157 ДФЕС) във връзка с дискриминацията поради сексуална ориентация в областта на заетостта и професиите.

- 2 Запитването е представено в рамките на спор между г-н Römer и Freie und Hansestadt Hamburg по повод размера на допълнителната пенсия за осигурителен стаж, на която той има право.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 13 и 22 от Директива 2000/78 гласят:

„(13) Настоящата директива не се прилага към схемите за социално осигуряване и социална закрила, [придобивките по която] не се третират като [заплащане] по [смисъла] на термина [за целите на прилагането на] член 141 [ЕО] [...]

[...]

(22) Настоящата директива не засяга националното законодателство относно семейното положение и зависещите от това обезщетения.“

4 Член 1 от Директива 2000/78 гласи:

„Целта на настоящата директива е да регламентира основната рамка за борба с дискриминацията, основана на религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация по отношение на заетостта и упражняването на [труд], с оглед прилагането в държавите членки на принципа за равно третиране.“

5 Съгласно член 2 от споменатата директива:

„1. За целите на настоящата директива „принципът за равно третиране“ означава, че няма да има пряка или непряка дискриминация въз основа на който и да е от признаците, посочени в член 1.

2. За целите на параграф 1:

а) проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа [на] един от признаците, упоменати в член 1;

б) проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от определена религия

или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация в сравнение с други лица в неблагоприятно положение, освен ако:

- i) тази разпоредба, критерий или практика е обективно оправдана от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими, [...]

[...]“

- 6 Текстът на член 3 от същата директива е следният:

„1. В границите на сферите на компетентност, поверени на Общността, настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публични органи, във връзка с:

[...]

- в) условия за наемане и условия на труд, включително условията за уволнение и заплащане;

[...]

3. Настоящата директива не се прилага към каквито и да било видове плащания, правени по държавни схеми и други подобни, включително държавно социално осигуряване и социална закрила.

[...]“

- 7 В съответствие с член 18, първа алинея от Директива 2000/78 държавите членки е трябвало по принцип да приемат законовите, подзаконовите и административни разпоредби, необходими за да се съобразят с нея, най-късно до 2 декември 2003 г. или са могли да възложат на социалните партньори нейното прилагане във връзка с колективните трудови договори, като гарантират, че последните ще бъдат въведени към същата дата.

Национално право

Основният закон

- 8 Член 6, параграф 1 от Основния закон на Федерална република Германия (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, наричан по-нататък „Основният закон“) гласи, че „[б]ракът и семейството са под особената закрила на държавата“.

Законът за регистрираното житейско партньорство

- 9 Член 1, параграф 1 от Закона за регистрираното житейско партньорство (Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft) от 16 февруари 2001 г. (наричан по-нататък „LPartG“) предвижда във връзка с формата и условията за създаване на такова партньорство:

„Две лица от еднакъв пол създават партньорство, когато декларират взаимно, лично и всяко от тях в присъствието на другото, че желаят да съжителстват в пожизнено партньорство (партньори в живота). Декларациите не могат да бъдат направени под условие или за определен срок. Декларациите произвеждат действие, когато бъдат направени пред компетентния орган. [...]“

- 10 Член 2 от LPartG гласи:

„Партньорите в живота си дължат взаимопомощ и взаимна подкрепа и се задължават взаимно да живеят в общност. Те поемат отговорности един към друг.“

- 11 Съгласно член 5 от посочения закон:

„Партньорите в живота са взаимно задължени да допринасят по подходящ начин за нуждите на партньорската общност. Членове 1360a и 1360b от Гражданския кодекс [Bürgerliches Gesetzbuch, наричан по-нататък „BGB“] се прилагат по аналогия.“

- 12 Член 11, параграф 1 от същия закон предвижда във връзка с останалите последици от житейското партньорство:

„Партньорът в живота се счита за член на семейството на другия партньор, освен ако е предвидено друго.“

- 13 Законът за изменение на уредбата на житейското партньорство (Gesetz zur Überarbeitung des Lebenspartnerschaftsrechts) от 15 декември 2004 г. (наричан по-нататък „Законът от 15 декември 2004 г.“) в сила от 1 януари 2005 г. изменя LPartG и доближава в още по-голяма степен правното положение на регистрираното житейско партньорство до това на брака. По-специално в случай на разтрогване на житейското партньорство вече се предвижда компенсаторното разпределяне на пенсионните права между партньорите (член 20 от LPartG), както е при съпрузите в случай на развод. Освен това е изменена законодателната уредба на пенсионното осигуряване, за да могат регистрираните партньори, подобно на съпрузите, да получават пенсии за преживяло лице дори когато партньорът е починал преди 1 януари 2005 г. (член 46, параграф 4 от книга VI на Кодекса за социално осигуряване (Sozialgesetzbuch)).

Приложимите разпоредби в провинция Хамбург в областта на пенсионното осигуряване

- 14 Член 1 от Закона на провинция Хамбург за допълнителното осигуряване (Hamburgisches Zusatzversorgungsgesetz) от 7 март 1995 г. (наричан по-нататък „HmbZVG“) посочва, че той се прилага за лицата, наети на работа от Freie und Hansestadt Hamburg, както и за всяко лице, на което Freie und Hansestadt Hamburg трябва да изплаща пенсия по смисъла на член 2 от него (титуляри на пенсии). Съгласно този член пенсия се отпуска под формата на пенсия за осигурителен стаж, уредена в членове 3—10 от него, или за преживяло лице, уредена в членове 11—19 от същия закон. В съответствие с членове 2а и 2в от HmbZVG служителите на Freie und Hansestadt Hamburg участват в пенсионните разходи,

като правят вноски в първоначален размер от 1,25 % от облагаемото заплащане, които се удържат от него. Съгласно член 2b от този закон задължението да се правят вноски започва да се прилага от началната дата на трудовото правоотношение и се прекратява от датата на прекратяването му.

- 15 Член 6 от HmbZVG предвижда, че месечната сума на пенсията възлиза, за всяка пълна година от периода на заетост, даващ право на пенсия, на 0,5 % от заплащането, което се взема предвид при изчисляване на пенсията.
- 16 Заплащането, което се взема предвид при изчисляването на пенсията, е подробно уредено в член 7 от HmbZVG, докато периодите на заетост, даващи право на пенсия, както и периодите, които се изключват, са определени в член 8 от този закон.
- 17 Член 29 от HmbZVG съдържа преходните разпоредби, засягащи титулярите на пенсии, за които се прилага действащото по-рано законодателство, посочени в член 1, параграф 1, второ изречение от този закон. Съгласно параграф 1, точка 1 от споменатия член 29 във връзка с точка 5 от него посочените титуляри на пенсии продължават да получават, по изключение по-специално от член 6, параграфи 1 и 2 от споменатия закон, пенсия в размера, предоставен им през юли 2003 г., или на тази, на която биха имали право през декември 2003 г. по силата на параграф 1 точки 2 и 4 от същия член 29.
- 18 Тези въпроси се уреждат по-рано от Закона на провинция Хамбург за допълнителните пенсии за осигурителен стаж и за преживяло лице на заетите лица на Freie und Hansestadt Hamburg (Erstes Ruhegeldgesetz der Freien und Hansestadt Hamburg, наричан по-нататък „първият RGG“). Член 10, параграф 6 от този закон предвижда:

„Нетните доходи, които се вземат предвид за изчисляване на пенсията, се определят по силата на фикция чрез приспадане от заплащането, което се взема предвид за изчисляване на пенсията (член 8):

1. на сумата, която би трябвало да се плати като данък върху заплатите (след приспадане на частта, изплатена на Църквата (Kirchenlohnsteuer) в приложение на данъчен клас III/0 в случай на сключило брак осигурено лице, което не е в трайна фактическа раздяла към датата, на която започва изплащането на пенсията за осигурителен стаж (член 12, параграф 1), или на осигурено лице, което на същата дата има право да се ползва от семейни добавки или съответни обезщетения; [или]

2. на сумата, която е трябвало да се плати в деня, когато започва изплащането на пенсията за осигурителен стаж, като данък върху заплатите (след приспадане на частта, изплатена на Църквата) в приложение на данъчен клас I в случай на други осигурени лица. [...]"

¹⁹ Съгласно член 8, параграф 10, последно изречение от първия RGG, ако предвидените в член 10, параграф 6, точка 1 от първия RGG условия са налице едва след началото на изплащане на пенсията за осигурителен стаж, по искане на заинтересуваното лице следва тази разпоредба да се прилага от тази дата.

²⁰ Сумата, която подлежи на приспадане, определена чрез позоваване на данъка върху заплатите, дължим на основание данъчен клас III/0, е значително по-ниска от подлежащата на приспадане на основание данъчен клас I.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

²¹ Страните спорят относно размера на пенсията, която жалбоподателят по главното производство, г-н Römer, може да претендира след ноември 2001 г.

- 22 От 1950 г. до настъпването на неговата неработоспособност на 31 май 1990 г. г-н Römer работи за Freie und Hansestadt Hamburg като служител на административна длъжност. След 1969 г. той живее непрекъснато с г-н U. На 15 октомври 2001 г. жалбоподателят по главното производство и неговият спътник сключват регистрирано житейско партньорство в съответствие с LPartG. С писмо от 16 октомври 2001 г. г-н Römer уведомява за това своя бивш работодател. С друго писмо, от 28 ноември 2001 г., той иска преизчисляване на размера на допълнителната си пенсия за осигурителен стаж, като се приложи по-благоприятното приспадане съобразно данъчен клас III/0, считано от 1 август 2001 г. — съгласно посоченото от запитващата юрисдикция. В своето становище обаче жалбоподателят по главното производство твърди, че е поискал това адаптиране на пенсията си едва от 1 ноември 2001 г.
- 23 С писмо от 10 декември 2001 г. Freie und Hansestadt Hamburg уведомява г-н Römer за отказа си да измени изчислената пенсия, поради това че съгласно член 10, параграф 6, точка 1 от първия RGG право данъчен клас III/0 да се отчита при изчисляването на размера на пенсията за осигурителен стаж имат единствено сключилите брак осигурени лица, които не са в трайна фактическа раздяла, както и осигурените лица, които имат право на семейни добавки или друго съответно обезщетение.
- 24 В съответствие със „справката за пенсионните права“, изготвена от Freie und Hansestadt Hamburg на 2 септември 2001 г., пенсията за осигурителен стаж, изплащана на г-н Römer ежесечно след септември 2001 г., въз основа на заплащане, намалено съобразно сумата, която е трябвало да бъде платена като данък върху заплатите в приложение на данъчен клас I, възлиза на 1 204,55 DEM (615,88 EUR). Според изчисленията на заинтересованото лице, които бившият му работодател не оспорва, през септември 2001 г., ако при определяне на месечната пенсия за осигурителен стаж е бил взет предвид данъчен клас III/0, тази месечна пенсия е щяла да бъде по-висока с 590,87 DEM (302,11 EUR).

- 25 Спорът е отнесен пред запитващата юрисдикция. Г-н Römer счита, че на основание член 10, параграф 6, точка 1 от първия RGG за целите на изчисляването на своята пенсия той има право да бъде третиран като сключило брак осигурено лице, което не е в трайна фактическа раздяла. Той изтъква, че критерият относно „сключилото брак осигурено лице, което не е в трайна фактическа раздяла“, предвиден в посочената разпоредба, трябва да се тълкува в смисъл, че включва и осигурените лица, сключили регистрирано житейско партньорство в съответствие с LPartG.
- 26 Г-н Römer приема, че правото му на равно третиране спрямо сключилите брак осигурени лица, които не са в трайна фактическа раздяла, при всяко положение произтича от Директива 2000/78. Той твърди също, че след като споменатата директива не е транспонирана в националното право в предвидения в член 18 от нея срок, т.е. не по-късно от 2 декември 2003 г., тя се прилага пряко по отношение на ответника в главното производство.
- 27 Freie und Hansestadt Hamburg посочва, че понятието „сключил брак“ по смисъла на член 10, параграф 6, точка 1 от първия RGG не би могло да се тълкува в искания от г-н Römer смисъл. Freie und Hansestadt Hamburg сочи основно, че член 6, параграф 1 от Основния закон поставя брака и семейството под особената закрила на държавата. Все пак според Freie und Hansestadt Hamburg между въпроса за общото данъчно облагане и въпроса относно възможността за прилагане по силата на фикция на данъчен клас III/0 при изчисляването на допълнителните пенсии за осигурителен стаж, изплащани на основание първия RGG, можела да се проведе аналогия. Freie und Hansestadt Hamburg изтъква, че финансовите ресурси, с които заинтересуваните лица разполагат месечно, за да подсигурят потребностите на ежедневието, се определят както от общото данъчно облагане през периода на професионална заетост, така и впоследствие от прилагането по силата на фикция на данъчен клас III/0 при изчисляването на пенсиите. Предимството, предоставено на лицата, създали семейство или имали възможност да направят това, имало за цел да компенсира свързаната с тяхното положение допълнителна финансова тежест.

28 При тези условия Arbeitsgericht Hamburg (съд по трудови дела, Хамбург) с акт от 4 април 2008 г., допълнен с акт от 28 януари 2009 г., решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Представяват ли уредените с [първия RGG] допълнителни пенсии, изплащани на бившите служители на Freie und Hansestadt Hamburg [...] и на техните наследници, „[...] плащания, правени по държавни схеми и други подобни, включително държавно социално осигуряване и социална закрила“ по смисъла на член 3, параграф 3 от [Директива 2000/78], поради което посочената директива не се прилага в областта, обхваната от първия RGG?
- 2) [а)] При отрицателен отговор на предходния въпрос[, п]редставяват ли разпоредбите на първия RGG, които при определяне на размера на пенсиите правят разграничение между сключилите брак и другите осигурени лица и предвиждат по-благоприятно третиране на първите спрямо лицата, които са сключили регистрирано житейско партньорство с лице от същия пол [...] съгласно [LPartG], „национално законодателство относно семейното положение [или] зависещите от това обезщетения“ по смисъла на съображение 22 от Директива 2000/78?
- б) [При утвърдителен отговор, в]оди ли това до неприложимост на Директива 2000/78 към визираните по-горе разпоредби от първия RGG, въпреки че посочената директива сама по себе си не съдържа никакво съответстващо на основанията в [посоченото] съображение 22 ограничение на приложното си поле?
- 3) При отрицателен отговор на първата [...] или на втората част на втория въпрос[, н]арушава ли член 10, параграф 6 от първия RGG, по силата на който се счита, че пенсиите, изплатени на сключили брак осигурени лица, които

не са в трайна фактическа раздяла, попадат в данъчна категория III/0 (по-изгодна за данъчнозадълженото лице), а пенсиите на всички други осигурени лица — в данъчна категория I (по-неизгодна за данъчнозадълженото лице), разпоредбите на член 1 във връзка с член 2 и с член 3, параграф 1, буква в) от Директива 2000/78 в хипотеза на осигурено лице, сключило [регистрирано житейско] партньорство с лице от същия пол, с което не е в трайна фактическа раздяла?

4) При утвърдителен отговор на първия въпрос или на втората част на втория въпрос или при отрицателен отговор на третия въпрос[, н]арушава ли член 10, параграф 6 от първия RGG, предвид посочените в третия въпрос правила или предвид техните правни последици, член 141 ЕО или общ принцип на общностното право?

5 [а)] При утвърдителен отговор на третия или на четвъртия въпрос[, и]ма ли това за последица факта, че докато член 10, параграф 6 от първия RGG не бъде изменен така, че да води до отстраняване на посоченото неравно третиране, осигуреното лице [...], което има регистрирано житейско партньорство [и не е в трайна фактическа раздяла с партньора си], може да изисква да бъде третирано при изчисляване на неговата [допълнителна] пенсия като сключило брак осигурено лице, което не е в трайна фактическа раздяла?

[б)] Ако случаят е такъв, това важи ли също — при условие че е приложима Директива 2000/78 и при положителен отговор на въпрос 3 — и преди изтичането на срока за прилагане, предвиден в член 18, параграф 1 от нея?

- 6) При утвърдителен отговор на пети въпрос[, в]ажи ли това съгласно мотивите на Решение [от 17 май 1990 г.] по дело Barber (C-262/88[, Recueil, стр. I-1889]) единствено при условие че равното третиране при изчисляването на [допълнителната] пенсия се прилага само за придобитите от осигуреното лице права след 17 май 1990 г.?
- 7) Ако Съдът установи наличие на пряка дискриминация:
- а) Какво значение следва да се отдаде на обстоятелството, че от една страна, както Основният закон [...], така и общностното право налагат зачитането на принципа на равно третиране, а от друга страна, че правото на Федерална република Германия предвижда, че бракът и семейството се ползват от особената закрила на държавата, като се има предвид изрично признатото им от член 6, параграф 1 от Основния закон конституционноправно значение?
- б) Може ли правна разпоредба, която е пряко дискриминационна, да се обоснове въпреки текста на Директива [2000/78], поради това че обслужва друга цел, попадаща под действието на националното право на [съответната] държава членка, а не на общностното право? В такъв случай може ли просто другата цел, преследвана от правото на [тази] държава членка, да има предимство пред принципа на равно третиране?
- в) При отрицателен отговор на предходния въпрос[, в]ъз основа на какъв правен критерий може да се вземе решение по какъв начин в този случай трябва да се осигури равновесието между общностния принцип на равно третиране и другата правна цел, преследвана от националното право на [споменатата] държава членка? Намират ли и в това отношение приложение съдържащите се в член 2, параграф 2, буква б), подточка i) от Директива [2000/78] условия относно допускането на непряка дискри-

минация, а именно дискриминационната правна уредба да е обективно оправдана от законната си цел и средствата за постигане на тази цел да са подходящи и необходими?

- г) Отговаря ли правна уредба като член 10, параграф 6 от първия RGG на условията за законосъобразност, установени от общностното право, определени в отговора на предходния въпрос? Отговаря ли тя на тези условия единствено поради наличието на особена разпоредаба в националното право без еквивалент в общностното право, а именно член 6, параграф 1 от Основния закон?“

По преюдициалните въпроси

По първите два въпроса

- ²⁹ С първите си два въпроса, на които следва да се отговори едновременно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали допълнителните пенсии за осигурителен стаж като изплащаните на основание на първия RGG на бившите служители на Freie und Hansestadt Hamburg и преживелите ги лица не попадат в материалното приложно поле на Директива 2000/78 предвид член 3, параграф 3 или съображение 22 от нея.

- ³⁰ От акта за преюдициално запитване е видно, че тези обезщетения представляват заплащане по смисъла на член 157 ДФЕС.

- 31 Що се отнася най-напред до член 3, параграф 3 от Директива 2000/78, запитващата юрисдикция иска по-точно да се установи дали обстоятелството, че съгласно тази разпоредба директивата „не се прилага към каквито и да било видове плащания, правени по държавни схеми“, означава, че разглежданата схема, тъй като е държавна, не попада в приложното поле на директивата.
- 32 В това отношение е достатъчно да се припомни, че в светлината на член 3, параграф 1, буква в) и параграф 3 във връзка със съображение 13 от Директива 2000/78 следва да се приеме, че приложното поле на тази директива не обхваща схемите за социално осигуряване и социална закрила, по които придобивките не се приравняват на заплащане по смисъла на термина, даден за целите на член 157 ДФЕС, нито какъвто и да било вид плащане от страна на държавата, което има за цел предоставяне на достъп до заетост или поддържане на заетостта (Решение от 1 април 2008 г. по дело Maruko, C-267/06, Сборник, стр. I-1757, точка 41).
- 33 От това следва, че член 3, параграф 3 от Директива 2000/78 не може да се тълкува в смисъл, че допълнителна пенсия за осигурителен стаж, изплащана по държавна схема, която съставлява възнаграждение по смисъла на член 157 ДФЕС, не попада в приложното поле на директивата.
- 34 По-нататък, що се отнася до съображение 22 от Директива 2000/78, съгласно което „[посочената] директива не засяга националното законодателство относно семейното положение и зависещите от това обезщетения“, е достатъчно да се припомни, че в точки 58—60 от посоченото по-горе Решение по дело Maruko Съдът вече се е произнесъл относно неговия обхват.

- 35 Както се вижда от това решение, при положение че допълнителна пенсия за осигурителен стаж като разглежданата в главното производство се квалифицира като „заплащане“ по смисъла на член 157 ДФЕС и че същата попада в приложното поле на Директива 2000/78, прилагането на тази директива не може да бъде поставено под съмнение от съображение 22 от същата (вж. в този смисъл Решение по дело Maruko, посочено по-горе, точка 60).
- 36 От изложеното следва, че на първия и втория поставен въпрос следва да се отговори, че Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че нито предвид член 3, параграф 3, нито предвид съображение 22 от нея допълнителните пенсии за осигурителен стаж като изплащаните на бившите служители на Freie und Hansestadt Hamburg и на преживелите ги лица на основание първия RGG, които съставляват заплащане по смисъла на член 157 ДФЕС, се изключват от нейното материално приложно поле.

По трети и седми въпрос

- 37 С трети и седми въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали, от една страна, разпоредбите на член 1 във връзка с член 2 и член 3, параграф 1, буква в) от Директива 2000/78 не допускат разпоредба като член 10, параграф 6 от първия RGG, по силата на който допълнителната пенсия, изплащана на сключило брак осигурено лице, е по-благоприятна от тази, която се изплаща на осигурено лице, което има регистрирано житейско партньорство с лице от същия пол, доколкото такава разпоредба би установила пряка или непряка дискриминация поради сексуална ориентация. От друга страна, тя желае да се установи дали и при какви условия преследвана от държава членка цел, каквато е закрилата на брака, записана в член 6, параграф 1 от Основния закон, би могла да обоснове пряка дискриминация поради сексуална ориентация.

- 38 Предварително следва да се напомни, че съгласно действащото право на Съюза законодателството относно семейното положение на лицата е в правомощията на държавите членки. В съответствие обаче с член 1, с оглед прилагането в държавите членки на принципа за равно третиране, Директива 2000/78 има за цел борбата с някои видове дискриминация в областта на заетостта и професиите, сред които основаващата се на сексуалната ориентация.
- 39 Съгласно член 2 от тази директива за нейните цели „принципът за равно третиране“ означава, че няма да има пряка или непряка дискриминация въз основа на който и да е от признаците, посочени в член 1 от нея.
- 40 Според член 2, параграф 2, буква а) от Директива 2000/78 проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на един от признаците, упоменати в член 1 от нея.
- 41 От това следва, че наличието на пряка дискриминация по смисъла на тази директива предполага, на първо място, претегляните положения да бъдат сравними.
- 42 В това отношение следва да се подчертае, че както следва от Решение по дело *Maruko*, посочено по-горе (точки 67—73), от една страна, се изисква положението да бъдат не идентични, а само сравними и от друга страна, разглеждането на тази сравнимост не трябва да се прави общо и абстрактно, а специфично и конкретно с оглед на съответното обезщетение. Всъщност в това решение, което се отнася до отказа да се предостави пенсия за преживяло лице на житейския партньор на починало осигурено по професионална пенсионна схема лице, Съдът не сравнява общо брака и регистрираното житейско партньорство

съгласно германското право, а основавайки се анализа на германското право, проведен от запитващата юрисдикция, съгласно който в германското право е налице постепенно сближаване на режима, въведен за това партньорство, и приложимия за брака режим, той изтъква, че споменатото партньорство е приравнено на брак, що се отнася до пенсията за вдовица или за вдовец.

43 В този смисъл сравняването на положенията трябва да се основава на анализ, съсредоточен върху правата и задълженията на сключилите брак съпрузи и на регистрираните житейски партньори, произтичащи от приложимите национални разпоредби, които са от значение предвид предмета и условията на отпускане на разглежданото в главното производство обезщетение, а не да проверява дали националното право юридически приравнява общо и изцяло регистрираното житейско партньорство и брака.

44 В това отношение от съдържащите се в акта за запитване данни е видно, че от 2001 г., когато влиза в сила LPartG, Федерална република Германия приспособява правната си система така, че да даде възможност на лицата от еднакъв пол да живеят в общност на подкрепа и взаимопомощ, учредена официално и пожизнено. Като избира да не предостави на тези лица възможност за сключване на брак, който остава запазен само за лицата от различен пол, тази държава членка въвежда по отношение на лицата от еднакъв пол отделен правен институт — на житейското партньорство, чиито условия постепенно са приравнени на условията, приложими за брака.

45 Запитващата юрисдикция посочва в това отношение, че изменението на LPartG със закона от 15 декември 2004 г. допринася за постепенното сближаване на режима, въведен за житейското партньорство, и приложимия за брака режим. Според тази юрисдикция вече не съществува значителна разлика в правно отношение между тези две положения на лицата съгласно уредбата в германската правна система. Остава основната разлика, че бракът предполага съпрузите да са от различен пол, докато регистрираното житейско партньорство предполага партньорите да са от един и същ пол.

- 46 За разлика от обезщетението, което е предмет на разглеждане по делото, довело до постановяване на Решението Maruko, посочено по-горе, а именно пенсия за преживяло лице, разглежданото в настоящото главно производство обезщетение представлява допълнителна пенсия за осигурителен стаж, изплащана от Freie und Hansestadt Hamburg на един от бившите му служители. Освен това е безспорно, че прилагането на правната уредба на провинция Хамбург, разглеждана в главното производство, предполага не само осигуреното лице да има сключен брак, но освен това и да не се намира в трайна фактическа раздяла със своя съпруг. Тя има за цел при пенсиониране да осигури заместващ доход, който да е от полза както за заинтересуваното лице, така и непряко за лицата, които живеят с него.
- 47 В това отношение от съдържащата се в акта за преюдициално запитване информация е видно, че макар действително законът от 15 декември 2004 г. да укрепва в някои конкретни аспекти, например правото на пенсия за преживяло лице, привеждането на правното положение на житейското партньорство в съответствие с това на брака, още в първоначалната си редакция членове 2 и 5 от LPartG предвиждат, че житейските партньори си дължат, от една страна, взаимопомощ и взаимна подкрепа и от друга страна, са взаимно задължени да допринасят по подходящ начин за нуждите на партньорската общност с труда и имуществото си, както е и при съпрузите по време на съвместния им живот.
- 48 От това следва, че след влизането в сила на LPartG на житейските партньори, както на съпрузите, се възлагат подобни задължения.
- 49 На второ място, що се отнася до критерия за по-неблагоприятното третиране, основаващо се на сексуалната ориентация, от представената пред Съда преписка е видно, че допълнителната пенсия за осигурителен стаж на г-н Römer е щяла да бъде увеличена в приложение на член 8, параграф 10, последно изречение от първия RGG, ако през октомври 2001 г. той беше сключил брак, а не регистрирано житейско партньорство с мъж.

- 50 Както обаче констатира генералният адвокат в точка 99 от заключението си, това по-благоприятно третиране не би било свързано нито с доходите на страните в този съюз, нито с наличието на деца, нито пък с други фактори, например свързани с икономическите потребности на съпруга.
- 51 Освен това се оказва, че по време на професионалния живот дължимите от заинтересуваното лице вноски във връзка с разглежданото в главното производство обезщетение по никакъв начин не са повлияни от семейното му положение, тъй като то е било задължено да участва в разходите за пенсия, изплащайки вноска, равна на тази на сключилите брак негови колеги.
- 52 Поради това на третия и седмия от поставените въпроси следва да се отговори че разпоредбите на член 1 във връзка с тези на член 2 и на член 3, параграф 1, буква в) от Директива 2000/78 не допускат национална разпоредба като член 10, параграф 6 от първия RGG, по силата на която обвързано в рамките на житейско партньорство осигурено лице получава допълнителна пенсия за осигурителен стаж в размер, по-нисък от отпуснатия на сключило брак осигурено лице, което не е в трайна фактическа раздяла, ако:
- в съответната държава членка бракът е запазен за лица от различен пол и съществува едновременно с житейско партньорство като предвиденото в LPartG, запазено за лица от същия пол, и
 - е налице пряка дискриминация поради сексуална ориентация, след като в съответствие с националното право посоченият житейски партньор се намира в правно и фактическо положение, сравнимо с това на сключило брак лице, що се отнася до споменатата пенсия. Запитващата юрисдикция е компетентна да прецени сравнимостта, като се съсредоточи върху уредените в рамките на съответния институт насрещни права и задължения на съпрузите и лицата, ангажирани в житейско партньорство, които права и задължения са релевантни предвид целта и условията на предоставяне на въпросното обезщетение.

По петия въпрос

- 53 С този въпрос запитващата юрисдикция иска, на първо място, да се установи дали в хипотезата, при която Съдът би допуснал, че неблагоприятното положение на осигурено лице, каквото е жалбоподателят по главното производство, представлява нарушение на правото на Съюза, заинтересуваното лице би могло да изиска да бъде третирано наравно със сключилите брак осигурени лица, които не са в трайна фактическа раздяла, и то още преди член 10, параграф 6 от първия RGG да бъде изменен, за да се приведе в съответствие с това право, доколкото Freie und Hansestadt Hamburg не е частноправен работодател, а публичен орган за местно самоуправление, който действа едновременно в качеството на работодател и на законодател, що се отнася до посочената разпоредба.
- 54 От ясно установената съдебна практика е видно, че националният съд, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите на правото на Съюза, е длъжен да гарантира пълното действие на тези норми, като при необходимост по собствена инициатива оставя без приложение разпоредбите на националното законодателство, които им противоречат, дори те да са приети впоследствие, без да е необходимо да иска или да изчаква тяхната предварителна отмяна по законодателен път или по какъвто и да било друг конституционен способ (Решение от 19 ноември 2009 г. по дело Filipiak, C-314/08, Сборник, стр. I-11049, точка 81 и цитираната съдебна практика).
- 55 Освен това, когато са изпълнени необходимите условия, за да могат частноправните субекти да се позоват срещу държавата на разпоредбите на директива пред националните юрисдикции, те могат да го сторят, независимо от това дали последната действа в качеството на работодател или на носител на публичната власт (Решение от 18 ноември 2010 г. по дело Георгиев, C-250/09 и C-268/09, Сборник, стр. I-11869, точка 70).
- 56 От това следва, че когато разпоредба като член 10, параграф 6 от първия RGG би установила дискриминация по смисъла на член 2 от Директива 2000/78, частноправен субект би могъл да се позове на правото на равно третиране срещу орган за местно самоуправление, без да се налага да изчаква националният

законодател да приведе тази разпорежба в съответствие с правото на Съюза, като се има предвид предимството на последното (вж. в този смисъл Решение от 12 януари 2010 г. по дело Petersen, C-341/08, Сборник, стр. I-47, точка 81 и Решение по дело Георгиев, посочено по-горе, точка 73).

- 57 На второ място, запитващата юрисдикция поставя въпроса от коя дата би трябвало да се осигури равно третиране. В това отношение следва да се отбележи най-напред, че ако е налице дискриминация по смисъла на Директива 2000/78, на основание на тази директива жалбоподателят в главното производство не би могъл да се ползва от същите права като сключилите брак осигурени лице по отношение на разглежданата в главното производство допълнителна пенсия преди изтичането на определения на държавите членки срок за транспонирането ѝ.
- 58 Във връзка с този срок следва да се отбележи, че макар, както се установява поспециално в Решение от 22 ноември 2005 г. по дело Mangold (C-144/04, Recueil, стр. I-9981, точка 13), в съответствие с член 18, втора алинея от Директива 2000/78 Федерална република Германия да е поискала допълнителен период от 3 години за транспонирането ѝ, считано от 2 декември 2003 г., както следва от текста на споменатата разпорежба, тази възможност се отнася единствено за дискриминацията на основание възраст и увреждане. Следователно срокът, определен за транспониране на разпоредбите на Директива 2000/78, отнасящи се до дискриминацията на основание сексуална ориентация, е изтекъл по отношение на Федерална република Германия, а и на останалите държави членки на 2 декември 2003 г.
- 59 Накрая, що се отнася до периода между регистрирането на житейското партньорство на жалбоподателя в главното производство на 15 октомври 2001 г. и изтичането на срока за транспониране на Директива 2000/78, следва да се напомни, че на основание член 13 ЕО Съветът на Европейския съюз приема Директива 2000/78, за която Съдът е постановил, че сама по себе си не провъзгласява принципа за равно третиране в областта на заетостта и професиите, чийто източник са различните международни инструменти и общите конституционни традиции на държавите членки, а има за предмет единствено да уреди в същите тези области основната рамка за борба с дискриминацията, основана на

различни признаци (вж. Решение по дело Mangold, посочено по-горе, точка 74 и Решение от 19 януари 2010 г. по дело Küçükdeveci, C-555/07, Сборник, стр. I-365, точка 20), сред които е сексуалната ориентация.

- 60 За да се приложи обаче принципът на недопускане на дискриминация, основана на сексуална ориентация, в случай като този по главното производство, същият трябва да попада в приложното поле на правото на Съюза (вж. Решение по дело Küçükdeveci, посочено по-горе, точка 23).
- 61 Нито член 13 ЕО, нито Директива 2000/78 обаче позволяват да се включи в приложното поле на правото на Съюза положение като разглежданото в главното производство за периода преди изтичането на срока за транспониране на тази директива (вж. по аналогия Решение от 23 септември 2008 г. по дело Bartsch, C-427/06, Сборник, стр. I-7245, точки 16 и 18, както и Решение по дело Küçükdeveci, посочено по-горе, точка 25).
- 62 Действително член 13 ЕО, който позволява на Съвета в рамките на поверените от Договора за ЕО правомощия да предприема необходимите действия за борба с всяка дискриминация, основана на сексуална ориентация, не би могъл сам по себе си да включи в приложното поле на правото на Съюза за целите на забраната на всяка дискриминация от такова естество ситуации, които — както в главното производство — не спадат към мерките, приети на основание на посочения член, и в частност що се отнася до Директива 2000/78, преди изтичането на срока, който тя предвижда за своето транспониране (вж. по аналогия Решение по дело Bartsch, посочено по-горе, точка 18).
- 63 Освен това член 10, параграф 6 от първия RGG не представлява мярка за прилагането на Директива 2000/78 или на други разпоредби на правото на Съюза, поради което едва при изтичането на срока за транспониране на тази директива тя води до включване в приложното поле на правото на Съюза на разглежданата

в главното производство национална правна уредба, свързана с уреден от споменатата директива въпрос, а именно условията на заплащане по смисъла на член 157 ДФЕС (вж. по аналогия Решение по дело Bartsch, посочено по-горе, точки 17, 24 и 25).

- 64 Предвид на изложените съображения на петия поставен въпрос следва да се отговори, че ако член 10, параграф 6 от първия RGG би установил дискриминация по смисъла на член 2 от Директива 2000/78, частноправен субект като жалбоподателя в главното производство би могъл да се позове на правото на равно третиране най-рано след изтичането на срока за транспониране на споменатата директива, а именно след 3 декември 2003 г., при това без да се налага преди това националният законодател да приведе споменатата разпоредба в съответствие с правото на Съюза.

По четвърти и шести въпрос

- 65 Предвид отговорите на трети и пети въпрос, няма основание да се дава отговор на четвъртия поставен въпрос.
- 66 Във връзка с шести въпрос е достатъчно да се приеме, че разглежданият в главното производство спор се отнася до правото на допълнителна пенсия за осигурителен стаж, изплащана след 1 ноември 2001 г., по отношение на което ограничаването във времето на последиците от Решение от 17 май 1990 г. по дело Barber (C-262/88, Recueil, стр. I-1889) до периода след 17 май 1990 г. е без значение, независимо че вноските, които са в основата на това право, са били направени преди датата на обявяване на посоченото решение. Освен това нито Федерална република Германия, нито Freie und Hansestadt Hamburg предлагат

последниците от настоящото решение да се ограничат във времето и никое от представените пред Съда обстоятелства не сочи, че са налице основания за това.

По съдебните разноски

- ⁶⁷ С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкува в смисъл, че нито предвид член 3, параграф 3, нито предвид съображение 22 от нея се изключват от нейното материално приложно поле допълнителните пенсии за осигурителен стаж като изплащаните на бившите служители на Freie und Hansestadt Hamburg и на преживелите ги лица на основание на Закона на провинция Хамбург за допълнителните пенсии за осигурителен стаж и за преживяло лице на заетите лица на Freie und Hansestadt Hamburg (Erstes Ruhegeldgesetz der Freien und Hansestadt Hamburg) в редакцията му към 30 май 1995 г., които съставляват заплащане по смисъла на член 157ДФЕС.
- 2) Разпоредбите на член 1 във връзка с тези на член 2 и на член 3, параграф 1, буква в) от Директива 2000/78 не допускат национална разпоредба като член 10, параграф 6 от споменатия Закон на провинция

Хамбург, по силата на която обвързано в рамките на житейско партньорство осигурено лице получава допълнителна пенсия за осигурителен стаж в размер, по-нисък от отпуснатия на сключило брак осигурено лице, което не е в трайна фактическа раздяла, ако:

- в съответната държава членка бракът е запазен за лица от различен пол и съществува едновременно с житейско партньорство като предвиденото в Закона за регистрираното житейско партньорство (*Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft*) от 16 февруари 2001 г., запазено за лица от един и същ пол, и

- е налице пряка дискриминация поради сексуална ориентация, след като в съответствие с националното право посоченият житейски партньор се намира в правно и фактическо положение, сравнимо с това на сключило брак лице, що се отнася до споменатата пенсия. Запитващата юрисдикция е компетентна да прецени сравнимостта, като се съсредоточи върху уредените в рамките на съответния институт насрещни права и задължения на съпрузите и лицата, ангажирани в житейско партньорство, които права и задължения са релевантни предвид целта и условията на предоставяне на въпросното обезщетение.

3) В хипотеза, при която член 10, параграф 6 от Закона на провинция Хамбург за допълнителните пенсии за осигурителен стаж и за преживяло лице на заетите лица на *Freie und Hansestadt Hamburg* в редакцията му от 30 май 1995 г. би установил дискриминация по смисъла на член 2 от Директива 2000/78, частноправен субект като жалбоподателя в главно-то производство би могъл да се позове на правото на равно третиране най-рано след изтичането на срока за транспониране на споменатата директива, а именно след 3 декември 2003 г., при това без да се налага преди това националният законодател да приведе споменатата разпоредба в съответствие с правото на Съюза.

Подписи